

Bevezetés a vallástudományba

3. Vallástudomány és teológia.

Biró Tamás

biro.tamas@btk.elte.hu, <http://birot.web.elte.hu/>

2015. szeptember 16.

Praktikus dolgok (ismétlés):

- A kurzus honlapja: <http://birot.web.elte.hu/courses/2015-valltud/>
<http://birot.web.elte.hu/orzse/> (a félév végéig)
- „Tárgyi követelményrendszer”: http://birot.web.elte.hu/courses/2015-valltud/bev_valltud.pdf
- Biró Tamás: biro.tamas@btk.elte.hu , birot@birot.hu
<http://birot.web.elte.hu/>, <http://www.birot.hu/>
- Kérdés, óhaj, panasz („fogadóóra”): emailés egyeztetés alapján.
- Pótórák.

Praktikus dolgok (ismétlés):

- Pótórák:

Következő alkalmak:

szeptember 22-23.: jom kippur miatt elmarad.

szeptember 30., szerda reggel 9.00 – 10.00 (szukkot miatt).

október 7., szerda reggel 9.00 – 10.00 (szimhat tora miatt).

Különböző perspektívák (2)

*Vallástudomány és teológia:
hol húzódik a határ?*

A vallás, mint rendszer (*ismétlés*)

- **Gondolati elemek:** fogalmak (p. Isten, démon, messiás, megváltás, bűn...), narratívák (pl. mítoszok), előírások (pl. törvények), a világban zajló eseményeket értelmező rendszer, etikai normák, várakozások (pl. jutalom és büntetés) stb.
 - **Viselkedés:** rítusok, kötelező és tiltott tevékenységek, megváltozott tudatállapotok...
 - **Fizikai valóság:** szakrális tárgyak, szakrális épületek, zene, képzőművészet...
 - **Intézmények:** egyházi szervezet, vallási specialisták (papok, sámánok, tanítók...)
- + **Külső környezet:** adott társadalom, valamint az azt körülvevő más kultúrák, stb.

A vallás, mint rendszer

- **Gondolati elemek, viselkedés, fizikai valóság, intézmények...**

+ **Külső környezet:** adott társadalom, valamint az azt körülvevő más kultúrák, stb.

Rendszer: nem csak sok különböző elem összessége,
hanem ezek az elemek egymással mindenféle viszonyban is vannak.

+ Mindez **dinamikus rendszer:** időben változik, fejlődik, átalakul, szakad...

A rendszer leírása lehet:

szinkrón: adott időpontra vonatkozik („itt és most”; avagy „ott és akkor”).

diakrón: időbeli változással foglalkozik.

Mi *nem* a vallástudomány?

- Teológia: valamely vallás alapvetéseiből indul ki.
- Vallásfilozófia: ha nem is valamely vallás alapidogmáiból, de valamely valláshoz közelálló fogalmi rendszerből indul ki (pl. „létezik-e Isten?”).
- A vallástudomány **agnosztikus**. Kutatásának a tárgya
 - a vallás, avagy egyes vallások,
 - avagy egyes vallási jelenségek, avagy egyes vallások egyes jelenségei.

Ezeket előbb (1) leírja, majd (2) értelmezi és/vagy magyarázza.

De értékítéleteket (*igaz/hamis, jó/rossz, hasznos/haszontalan*) nem mond róluk.

Mi *nem* a vallástudomány? (folytatás)

Tehát a „vallásos tudomány” szintén nem vallástudomány:

- Egyes vallások, vagy egyes vallási tételek tudományos igazolása.
- Tudományos és filozófiai kérdések (pl. evolúció, történelem, etika) vallásos alapokon történő kutatása.
- Valláskritika: egyes vallások, vagy egyes vallási tételek tudományos alapon történő cáfolata (vagy cáfolat megkísérlése).

(Megj.: a valláskritika egyes képviselői részei a vallástudomány történetének.)

A vallástudomány agnosztikus. Avagy, mondják sokan, „világnézetileg semleges”.

Lehet a vallástudomány világnézetileg semleges?

- Attól függ, mit értünk „világnézeti semlegesség” alatt.
- A valláskutató nem lehet elfogult egyik vallás irányában sem.
- A valláskutató, kutatása során (*megj.: magánemberként – más kérdés*) nem fogadja el egyik vallás alapaxiómáit sem.
- A valláskutató, kutatása során, mégis elfogad bizonyos alapaxiómákat:
 - „A” tudomány általánosan elfogadott alapaxiómáit: például matematikai-statisztikai összefüggések, logikai következtetési szabályok, Occam borotvája...
 - A vallástudomány és társtudományai alapaxiómáit: kizárólag kritikusan megvizsgált, független forrásokra támaszkodunk, csodák létét megkérdőjelezzük, stb.
 - Adott iskola alapaxiómáit (pl. a posztmodern, marxista, freudiánus, evolúciós pszichológiai stb. megközelítések fogalmi rendszerét – *ki-ki a maga döntése szerint*).

A kutató egyes számú alapszabálya:

***Ha valamit nem tudsz bizonyítani,
mondd inkább azt, hogy nem tudod.***

- Angolul „understatement”:
kevesebbet mondani, mint amennyit tudnék, szeretnék mondani.
- Nem ciki valamit nem tudni.
- Cikibb valamit rosszul tudni.
- A legcikibb ragaszkodni egy téves állításhoz.

Viszlát következő alkalommal!